

KADINLAR DA ORADAYDI!

ÇÖZÜMLEMELİ ÖYKÜLER

AFET İNAN

Ziřan Seyis-Gölçin Dilek

www.kadinlardaoradaydi.com

Sevgili öğrenciler, aşağıda tarihçi ve akademisyen Afet İnan hakkında kısa bir öykü sunulmuştur. Öyküyü okuduktan sonra, son sayfada yer alan çalışma yaprağını kullanarak öykü çözümleme etkinliğini tamamlayabilirsiniz.

AFET İNAN

1930 yılının soğuk bir Mart sabahında genç Cumhuriyetin başkenti Ankara'da öğrenciler sıralarına yerleşmiş ders zilinın çalmasını bekliyordu. Müzik Muallim Mektebinin (Müzik Öğretmen Okulu) koridorlarında ise derslerine yetişmek için aceleyle yürüyen öğrenci ve öğretmenlerin telaşı göze çarpıyordu. Ders vereceği sınıfa gitmek için adımlarını hızlandıran bu öğretmenlerden biri de Afet İnan'dı. Sınıfa doğru yaklaşıırken, zihni hala yurt bilgisi dersinde yaptıracığı uygulamanın detaylarıyla meşguldü. Kapıdan içeri girerek doğruca yazı tahtasına yöneldi ve eline aldığı beyaz tebeşirle dersin konusunu yazmaya başladı. Çok geçmeden kara tahtanın sol üst köşesinde iki beyaz kelime parıldıyordu: Belediye Kanunu. Afet öğrencilerine dönerek dersi nasıl işleyeceklerini anlatmaya başladı:

-Merhaba arkadaşlar, bugün Belediye Kanununa göre seçim konusunu işleyeceğiz. Daha anlaşılır olması için küçük bir uygulama yapalım. Şimdi aranızdan bir belediye başkanı seçelim.

Sınıf bir anda hareketlenmişti. Öğrenciler heyecanla seçim hazırlıklarına başlamış, oy pusulaları ve oy kutuları hazırlamışlardı. Bir süre sonra seçim tamamlanmış ve belediye başkanı bir kız öğrenci seçilmişti. Afet bu etkinlikle öğrencilerinin konuyu kavramış olmalarından memnundu. Ancak derse devam etmeye hazırlandığı sırada bir öğrencisinin el kaldırdığını gördü. Ne söyleyeceğini merak ederek öğrenciye söz hakkı verdi:

-“Evet, Selahattin seni dinliyoruz.” Konuşmaya başlayan öğrenci, Afet’in hiç beklemediği bir itirazda bulunuyordu. Önündeki metni okuyarak şunları söyledi:

-“Var olan yasaların bize öğrettiğine göre kadınların oy kullanma hakkı olmadığı gibi seçilemezler de! Kanunda yalnız erkekler oy verebilir. Siz bize kız arkadaşlarımıza da oy verdirdiniz. Bu yanlış oldu!”

Afet duyduğu bu sözler karşısında şaşırılmış, mahcup olmuş, hatta yaşadığı mahcubiyetin şiddetiyle yanakları kızarmıştı. Öğrenci haklıydı; bu dersin işlendiği tarihte kadınların henüz seçme ve seçilme hakları yoktu. Öğrenciler tüm dikkatlerini Afet’e yöneltmişler, bu itiraza vereceği cevabı duymak için bekliyorlardı. Kısa bir tereddüt anından sonra Afet şu karşılığı verdi:

-“Şimdi burada hepiniz eşitsiniz. Bu öğrendikleriniz ilerisi için sizlere gerekli olacaktır. Kadınlar da yakında oy hakkı kazanacaktır.”

Yaşadığı bu olay henüz çok genç bir öğretmen olan Afet’i derinden sarsmıştı. Öğretmen olmasına rağmen erkek öğrencisi ondan daha fazla hakka sahipti. Üstelik bu eşitsiz durumu daha önce fark etmemiş; üzerinde hiç düşünmemişti. Her ne kadar mahcup olup içerlese de bu olay Afet’te kadın hakları konusunda önemli bir farkındalık oluşturmıştı. Büyük bir üzüntüyle, dersten beş dakika erken çıkarak kendisini bekleyen otomobile bindi. Gözyaşlarını daha fazla tutamayarak ağlamaya başladı. Selahattin’in itirazı kafasında dönüp duruyordu. Kendi kendisine mırıldandı: “Şimdi ben nasıl gideyim de ders vereyim öğrenciye?”

Marmara Köşkü’ne geldiğinde üzüntüsünü biraz dağıtmak için bahçede gezinmeye karar verdi. Soğuğa aldırış etmeksizin köşkün bahçesinde dolaşmaya başladı. Onun bu üzgün hali bir süre sonra yanına gelen Atatürk’ün de gözünden kaçmamıştı. Afet, gözyaşlarına hâkim olamayarak derste yaşadığı olayı Atatürk’e de anlattı, “Türk kadını olarak oy hakkına sahip olmadığımızdan çok üzülüyorum.” dedi. Bu durumda öğretmenlik yapamayacağını söyledi. Kız ve erkek öğrencilerinin karşısına bu haklardan yoksun bir öğretmen olarak çıkmak istemiyordu. Afet’in anlattıklarını dinleyen Atatürk, ondan diğer ülkelerde kadınların seçme-seçilme hakları konusunda ne gibi çalışmalar yapıldığını araştırmasını istedi. Ancak bunun yeterli olmadığını, konu ile ilgili tartışmalar da yapmak gerektiğini ekledi. Artık Afet’in yeni bir hedefi vardı: Kadınların seçme-seçilme haklarının kazanımı için çalışmak!

Bu hakkı almak için mücadele eden kadınların arasına şimdi genç bir öğretmen de eklenmişti. Afet büyük bir iştahla konuyla ilgili kitaplar okuyor ve sürekli araştırma yapıyordu. Diğer taraftan hukukçuların da davet edildiği tartışmalar yürütülüyordu. Bazıları kadınlara bu hakların verilmesinden yana olurken, bir kısmı da henüz bu hakları kullanabilecek olgunlukta olmadıklarını, haklar için erken olduğunu ileri sürüyordu. Afet ise tartışmaları dinliyor, okuduğu eserleri değerlendiriyor ve seçme-seçilme hakkını savunabilmek için gerekli bilgi donanımına sahip oluyordu. Tüm bu tartışmalar ve Afet'in kararlılıkla çalışması, sonunda meyvelerini verdi. 3 Nisan 1930'da kadınlar belediye seçimlerine katılma hakkı kazandı. Bu, kadınların siyasal hak kazanmaları sürecinde atılmış ilk adımdı. Milletvekili seçme ve seçilme hakkını kazanmaları için biraz daha yol almaları gerekiyordu. Afet, bu bilinçle çalışmaya devam ediyor, kadın haklarını anlatan konferanslar veriyordu. Bu konferansları Atatürk de yakından takip ediyor, Afet ile gurur duyuyordu. Afet, kadınların belediye seçimlerine katılma hakkı kazandığı gün kalabalık bir dinleyici kitlesine verdiği "Seçim Haklarımız" isimli ilk konferansında şunları söylemişti:

-Milli Egemenliğin cinsiyet farkı gözetmeksizin milletin bütün üyelerine ait olduğunda elbette şüpheye yer yoktur... Kadın seçim hakkını almalıdır. Çünkü demokrasinin mantığı bunu gerektirir... Cumhuriyetimizin politika rejimi eşitlik ilkesine dayanır. Seçim sandığı önünde, en cahil ile en büyük devlet adamı eşittir. Kadın niçin bu eşitlik dışında kalsın? ... Türk kadınının belediye seçimlerine katılması hakkının tanınması, Büyük Millet Meclisine üye seçmek ve seçilmek hakkının da yakın zamanda tanınıp uygulanacağına şüphesiz mutlu bir başlangıçtır.

Başlarda heyecanlı olsa da Afet "bravo" sesleri ve alkışlardan aldığı cesaretle konuşmasını kararlılıkla sürdürerek tamamlamıştı. Verdiği bu tarihi konferansa gece gündüz çalışarak büyük bir titizlikle hazırlanmıştı. Konferans için hitabet dersi almış, beden dilini doğru kullanabilmek için ayna karşısında çalışmış ve konuşma metnini ezberlemişti. Atatürk, Afet'in bu tarihe geçecek konuşması için kürsü kıyafetini de tasarlamıştı. 22 yaşındaki bu genç kadına yarı öğretmen, yarı kürsü profesörüne yakışan bir kıyafet dikilmişti. Lacivert biyeli bir elbise, içine beyaz bir gömlek, yakasında bir mendil... Atatürk'ün kendi kol düğmelerini Afet'e hediye etmesiyle de kıyafet tamamlanmıştı. Artık Afet, Türk kadınını temsil etmek üzere kürsüye çıkmaya hazırdı. Afet'in konuşması ülkede pek çok gazetede yayımlandı, gazeteler ondan övgüyle söz etti. Diğer kadınlar da bu gelişmeleri heyecanla takip ediyordu. Kadın haklarını savunmak için kurulmuş olan Türk Kadın Birliği Derneği Afet İnan'ın konuşmalarından etkilenerek bir bildiri yayımladı.

Afet İnan Konferans Kıyafetiyle

Ardından İstanbul hanımları, üniversite öğrencileri ve kız okullarının da katılımıyla Taksim'deki Gazi Abidesine çelenk bıraktılar. Afet bu konuşmaların diğer kadınları da etkilediğini ve harekete geçirdiğini gördükçe seviniyordu. Türk Kadın Birliği, ayrıca kadınların bu mutlu gününü kutlamak için Sultanahmet'te bir miting düzenledi. On bir yıl önce, 1919'da, Türk kadınlarının Milli Mücadele mitinglerinde vatanları için coşkulu konuşmalar yaptıkları bu meydanlar, şimdi de onların seçme-seçilme haklarını kutlamalarına tanıklık ediyordu. Erkekler de Türk kadınlarının bu coşkusuna ortak olmak için miting alanına koştular.

Afet İnan, belediye seçimindeki kazanımdan sonra kadınların milletvekili seçme-seçilme haklarının kazanımı için çalışmaya devam etti. "Bütün haklar verilsin mi, verilmesin mi?" tartışmalarında hep Türk kadınına tüm hakların verilmesinden yana oldu. Kullanma bilincine sahip olduklarında kadınlara bu hakların verilmesini, ya da önce seçme daha sonra seçilme hakkı verilmesini doğru bulanlar vardı. Afet bu fikirde değildi. Ona göre, haklarını aldıktan sonra kadınlar er geç onu kullanma bilincine de ulaşacaklardı. Bu nedenle beklemeye gerek yoktu, hem seçme hem de seçilme tüm hakları hemen verilmeliydi. Bu tartışmalar ve mücadeleler sürerken bir adım daha atıldı, 1933'te kadınlar muhtar ve ihtiyar meclisi üyesi seçilme hakkını aldılar. Nihayet mutlu haber 1934 yılının Aralık ayında geldi. Atatürk Afet'e "İstediğin kanun çıkıyor." sözleriyle müjdeyi vermiş, 5 Aralık 1934 tarihi milletvekili seçme-seçilme hakkını elde eden kadınlar tarafından ülkenin her yerinde bayram coşkusuyla kutlanmıştı.

İstanbul Beyazıt Meydanı kadınların düzenlediği büyük bir mitingle coşkulu bir kalabalığı ağırlıyordu. Buradan gidilen Taksim Meydanında ise on binlerce kadın toplanmıştı. Artık kadınlar cumhuriyetin eşit vatandaşları olmuşlardı. Bu, aynı zamanda tüm Türk kadınlarının hem mücadelesi hem de başarısıydı. Kadın Birliğindekiler gibi seçme ve seçilme hakkı için mücadele eden birçok kadının da bu sonuçta şüphesiz emeği vardı. Ankara'da çeşitli yerlerden kadınların katılımıyla bir toplantı yapılmış, Afet ise bu toplantının başkanı seçilmişti. Kadınlar konuşmalar yapıyor, Atatürk'e ve Meclise teşekkürlerini sunuyorlardı. Konuşmalar alkış tufanıyla sürüyor, Afet'in kalbi hızla çarpıyordu.

Kadınlar 5 Aralık'ın "Türk Kadınlık Bayramı" olarak kutlanmasını talep etmişlerdi. Türkiye'nin dört bir yanından Ankara'ya telgraf ve mesajlar yağıyordu. Afet İnan şöyle söylüyordu: "Eşit hak, eşit görev prensibinde Türk Kadını milli bütünlük içinde yerini almıştır ve alacaktır." Ona göre kadınların yapması gereken en önemli görev, kendi haklarını korumak için çalışmak ve bu hakları bilmeyenlere öğretmektir. Kendisi de kadın hakları konusunda birçok konuşma ve konferansa katılacak ve makaleler yayımlayacaktı. Böylelikle Afet İnan, Türk kadınının seçme ve seçilme hakkını kazanmasından dolayı haklı gururu yaşıyor, bundan sonra ise Türk kadınına daha da ileriye götürmek için tüm enerjisiyle çalışmak gerektiğini bilerek kütüphanesine bakıyordu.

ÖYKÜ ÇÖZÜMLEME ETKİNLİĞİ: AFET İNAN

Düşünsel Boyut

1. Öğrencisinin Afet İnan'ın yaptırdığı etkinliğe kadınların seçme-seçilme haklarının olmadığını söyleyerek itiraz etmesi, Afet İnan'ın hayatında nasıl bir dönüm noktası oluşturmuştur? Bu olaydan sonra Afet İnan hangi çalışmaları yapmıştır?
2. Afet İnan kadınların seçme-seçilme hakları için çalışırken ne gibi güçlüklerle karşılaşmıştır?
3. Afet İnan'a göre neden kadınlara da seçme-seçilme hakkı verilmesi bir zorunluluktur?
4. Kadınların seçme-seçilme haklarının kazanılmasında hangi kişi ve kurumlar aktif rol oynamıştır?

Cevaplar

ÖYKÜ ÇÖZÜMLEME ETKİNLİĞİ: AFET İNAN

Etik Boyut

1. O yıllarda bazı kişilerce/çevrelerce kadınların seçme-seçilme hakkı elde etmelerine karşı çıkılmasını nasıl değerlendirirsiniz? Sizce kadınların bu haklara sahip olmasına neden karşı çıkmaktadır?
2. Hiçbir talebe gerek kalmadan bütün erkeklere seçme-seçilme hakları doğrudan verilirken, kadınların bu hakları talep ederek ve mücadele sonucunda kazanabilmiş olmalarını nasıl değerlendirirsiniz?
3. Tüm diğer alanlarda olduğu gibi siyasal hakların tanınmasında da cinsiyet ayrımı yapılması neden yanlıştır? Açıklayınız.

Cevaplar

ÖYKÜ ÇÖZÜMLEME ETKİNLİĞİ: AFET İNAN

Empatik Boyut

1. Derste yaşadığı olay karşısında Afet İnan neden bu kadar üzölmüş olabilir? Sizce hangi duyguları hissetmiştir?
2. Afet İnan'ın yerinde siz olsaydınız derste yaşadığı olay karşısında nasıl hisseder ve bununla nasıl başa çıkardınız?
3. Afet İnan'ın yerinde siz olsaydınız kadınlara seçme ve seçilme hakkı kazandırılması için siz hangi çalışmaları yürütürdünüz?

Cevaplar

KAYNAKÇA

- İnan, A. (2005). *Prof. Dr. Afet İnan*. Arı İnan (Yay. haz.). (2. bs.). İstanbul: Remzi
- Kadınları intihap etmek hakkı. (1930, 4 Nisan). *Milliyet*, s.2.
- Kadınlığın kutlu sesi. (1934, 8 BirinciKanun/Aralık). *Cumhuriyet*, s.1, 6.
- Özkaya Duman, O. ve Payaslı, V. (2018/1). Cumhuriyet döneminde modernleşmenin kadın simgesi: Afet İnan (1925-1938). *Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları*, 17, (33), 65-122.
- Türk kadını intihap hakkını dün tesit etti. (1930, 12 Nisan). *Milliyet*, s. 1, 5.
- Türk kadınının sevinci. (1934, 7 BirinciKanun/Aralık). *Cumhuriyet*, s.1, 6.
- Türk kadınlığının bayram günü. (1934, 7 İlkânun/Aralık). *Ulus*, s.1, 3.
- Uzun, İ. (2017). Kadın haklarının kazanılmasında bir Cumhuriyet kadını: Afet İnan (1908-1985). *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (AEÜSBED)*, 3, (1), 73-85